

Çocuklar için Felsefe Eğitiminde Uyarıcı Olarak Çizgi Filmlerin Kullanımı: Vikingler ve Heidi

Celal Boyraz

Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ÖZ

Çocuklar için Felsefe (P4C), çocukların düşünme kapasitelerini geliştiren eğitimsel bir yaklaşımdır. P4C'de çocuklar mutluluk, hakikat, hak, adalet, eşitlik gibi ortak felsefi kavramları günlük yaşam deneyimleri ve edebi metinler aracılığıyla tartışırlar. Bu tartışmalarda genellikle uyarıcı olarak edebi metinler kullanılır. Ancak görsellerin etrafımızı sardığı günümüzde, P4C'nin sadece edebi metinlerle sınırlı olamayacağı ve bu bağlamda çocukların çoklu duyularına hitap eden görsel materyallerin P4C'de uyarıcı olarak kullanılabilmesi düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, çizgi filmlerin P4C'de bir uyarıcı olarak kullanılabilirliğini Vikingler ve Heidi çizgi dizileri üzerinden örneklemeye çalışmaktır. Araştırmada analitik araştırma yöntemi benimsenmiştir. Veri kaynağı olarak TRT Çocuk kanalında yayınlanan Vikingler ve Heidi çizgi dizilerinden rastgele seçilen üçer bölüm incelenmiştir. İncelenen bölümler metin olarak değerlendirildiği için içerik analizi yapılarak metinler çözümlenmiştir. Çözümleme sonucunda bölümlerde yer alan çeşitli sahneler felsefi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Vikingler ve Heidi'nin incelenen bölümlerinde sorumluluk, gerçeklik-hayal, adalet-adaletsizlik, haklar, iyi-kötü, cesaret-korku, sevgi-saygı, güven gibi pek çok felsefi kavrama ulaşılmıştır. Vikingler çizgi dizisinin "Deniz Kızının Şarkısı" bölümünde ve Heidi çizgi dizisinin "Dağların Zirvesinde" bölümünde yer alan kısa sahnelerin P4C eğitiminde nasıl kullanılabilmesine ilişkin iki farklı örnek sunulmuştur. Örneklerde sahnelerle ilişkin sorulardan kavramsal sorulara doğru bir süreç takip edilmiştir. Sonuç olarak, Vikingler ve Heidi dizilerinin incelenen bölümlerinin P4C etkinliklerinde uyarıcı olarak kullanılmasının uygun olduğu söylenebilir. İncelenen çizgi filmlerin P4C eğitiminde uyarıcı olarak kullanılmasının öğretim sürecini ilgi çekici, eğlenceli ve etkileşimli bir öğrenme ortamına dönüştüreceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar için felsefe, P4C, çizgi filmler, uyarıcı

Erciyes Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Kayseri/TÜRKİYE
Erciyes Journal of
Education (EJE)
DOI: 10.32433/eje.1152712

SCREENED BY

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim : 02.08.2022

Kabul : 31.10.2022

Yayınlanma : 31.10.2022

Önerilen Atıf

Boyraz, C. (2022). Çocuklar için felsefe eğitiminde uyarıcı olarak çizgi filmlerin kullanımı: Vikingler ve Heidi. *Erciyes Journal of Education*, 6(2), 127-144. <https://doi.org/10.32433/eje.1152712>

1. Dr. Öğr. Üyesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, cboyraz@bayburt.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5668-5051>

Animated Cartoons as a Stimulus in Philosophy for Children: Vic the Viking and Heidi

Celal Boyraz

Bayburt University, Faculty of Education

ABSTRACT

Philosophy for Children (P4C) is an educational approach for developing children's thinking capacities. In P4C, children discuss mutually philosophical concepts such as happiness, truth, right, justice, and equality through daily life experiences and literary texts. In these discussions, primarily literary texts are used as stimuli. However, in this visual age where visuals surround our environments, it is thought that P4C cannot be limited to only literary texts. In this context, visual materials that appeal to multiple senses of children can be used as stimuli in P4C. Therefore, this study will try to exemplify the usability of animated cartoons as a stimulus in P4C through Vic the Vicky and Heidi. An analytical research method was adopted in the research. Three randomly selected episodes of Vic the Vikings and Heidi cartoons broadcast on TRT Çocuk were examined as a data source. Since the examined sections were evaluated as texts, the texts were analyzed using content analysis. As a result of the analysis, various scenes in the chapters were associated with philosophical concepts. Many philosophical concepts such as responsibility, reality-dream, justice-injustice, rights, good-evil, courage-fear, love-respect, and trust have been determined in the analyzed episodes of Vic the Vikings and Heidi. Two examples present how the short scenes in the "Siren Song" episode of the Vikings cartoon series and the "Up to Mountains" episode of the Heidi cartoon series can be used in P4C training. The examples follow a process from questions about scenes to conceptual questions. As a result, it can be said that it is appropriate to use the analysed parts of the Vic the Vikings and Heidi series as a stimulus in P4C activities. It is thought that using the examined cartoons as stimuli in P4C education will transform the teaching process into an engaging, entertaining, and interactive learning environment.

Keywords: Philosophy for children, P4C, animated cartoons, stimulus

Erciyes University,
Faculty of Education,
Kayseri/TURKEY
*Erciyes Journal of
Education (EJE)*
DOI: 10.32433/eje.1152712

SCREENED BY

Type: Research

Article History

Received : 02.08.2022

Accepted : 31.10.2022

Published : 31.10.2022

Suggested Citation

Boyraz, C. (2022). Animated cartoons as a stimulus in philosophy for children: Vic the Viking and Heidi, *Erciyes Journal of Education*, 6(2), 127-144. <https://doi.org/10.32433/eje.1152712>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

P4C has its aims, content, method, and evaluation process. The purposes of P4C education are listed as being able to think independently, being attentive citizens, supporting personal development, developing language, speaking and discussion skills, and conceptualizing philosophy (UNESCO, 2007). Philosophical concepts, problems or questions constitute the content of P4C education. This content is usually included in a text, for example texts, stories for children, novels, newspaper news. Various discussion techniques are used in P4C education, especially the Socratic method. The evaluation phase of P4C education can be oriented towards all elements of education, such as teacher, group, or individual, or may be focused on the discussion process and children's thinking skills.

In P4C education, the teacher is the person who introduces children to different options through questions and supports them in explaining their opinions by justifying them. The teacher is not only the one who knows philosophy but who reveals his/her knowledge at the right time by asking the right questions and is the one who makes children curious (Lipman etc., 1980). In P4C programs prepared by Lipman, the content is presented through stories. Many stories such as *Elfie*, *Kio and Gus*, *Harry Stottlemeir's Discovery*, *Suki and Nous* were created by Lipman and used as stimuli in P4C education. Some episodes of stories or novels are often used as stimuli in Philosophy for Children education. Some of them are children's literary works such as *The Little Prince*, *Frog and Toad*, *The Great Wizard of Oz*, *The Brave Tree*, *Deer Morris*, and *Knuffle Bunny*. In addition, anecdotes, poems and essays are also used as stimuli in P4C education (Lipman, 2003; Wartenberg, 2018).

There are many studies in which stories are used as a text in content transfer in other studies examined in the literature (Fisher, 2007; Sharp & Reed, 1992; Wartenberg, 2018; White, 2014; Worley, 2009). In the visual age, where visuals are surrounded by the association and limitation of P4C education with only literary texts can be considered as a situation that prevents it from reaching today's children who are "digital natives" sufficiently. In semiotics, narratives consisting of signs and written texts are accepted as texts (Sayın, 2014). In this context, it can be said that P4C sessions can be used in narratives such as cartoons, photographs, posters, movies, and visual advertisements. Animated cartoons provide an excellent way to gain students' attention and a cue students to focus on the most critical features of a screen display. The most direct application of animated cartoons in instruction is using them to present lesson content. Certainly, animated cartoons afford many practical methods of gaining and cueing attention, such as special effects during transitions between screens and moving icons or characters, including comics and text/narration (Dalacosta, etc. 2009). Using educational material with animated cartoons gives a possible starting point for the teacher to capture the students' attention (Taylor, etc., 2008).

Although the P4C approach is less well known in Turkey, studies in the literature exist on its relationship with literary works and mostly with children's literature (Akdağ, 2011; Akkocaoğlu & Celepoğlu, 2013; Günay, 2011; Karakaya, 2006; Önal, 2011). In these studies, suggestions have been made on how to use literary texts in P4C education. A few research projects have prepared case studies for using cartoons in P4C education (Boyraz & Türkcan, 2017; Uçar, 2021). In the

results of the research carried out by Uçar (2021) in the cartoons of Gumball, Ben 10 and Kral Şakir, discourses such as gender, old age, doctor-patient, teacher-student, environment, work, Apollonian-Dionysiac, xenophobia have been reached. It has been stated that the visual elements in the cartoons can be used as teaching materials in P4C activities. Using cartoons in P4C training will increase students' attention to the stimulus and make it easier to visualize it in their minds. Therefore, the intelligibility of the text will increase. Considering the effects of cartoons on learning, it is thought that using them as a text in P4C applications will be very effective. Stories used as stimuli in P4C sessions only appeal to students' auditory senses, while animated cartoons appeal to visual and auditory senses. Considering the effects of animated cartoons on learning, it will be very effective to use them as a text in P4C sessions.

Purpose

This research is considered necessary to reveal visual materials that can respond to the visual perceptions of children who have grown up with the visual stimulus of our age. In this context, the use of animated cartoons as a stimulus in P4C sessions was emphasized. Therefore, the main objective of this study is to reveal animated cartoons that can be used in P4C education and to prepare guidelines for these materials.

- a. Which philosophical concepts can be associated with the existing dialogues in the Vikings cartoon series to be used as stimuli in P4C education?
- b. How can existing dialogues in Vikings cartoons be used as stimuli in P4C training?
- c. Which philosophical concepts can be associated with the existing dialogues in the Heidi cartoon series to be used as stimuli in P4C education?
- d. How can the existing dialogues in the Heidi series be used as stimuli in P4C education?

Method

An analytical research method has been adopted in this research. In the analytical research method, documents and records are analyzed regarding various ideas (McMillan, 2004). The researcher defines, examines, and then synthesizes the data to understand a concept or a past event that may or may not be directly observed. Context is essential in the interpretation of the data obtained. The analytical research method that does not require direct interaction is generally based on document-based data collection and analysis.

In this study, the dialogues and images in animated cartoons were accepted as documents. Within the scope of the research, it was thought to focus on the cartoons broadcast on TRT Çocuk broadcasting in Turkey. The reason for choosing the cartoons on TRT Çocuk in the study is that elements of our culture are frequently emphasized, there are no advertisements, and in the researches, it is concluded that the cartoons broadcast on this channel have positive characteristics in the transmission of universal and local values (Akıncı & Güven, 2014; Boyraz & Türkcan, 2017; İnan, 2016). The research examined the cartoon series Vic the Vikings and Heidi, broadcast on TRT Çocuk and in many countries, as a data source. The Vic the Vikings and Heidi cartoon series, prepared for primary school children, were made ready for use in philosophy education for children by making content analysis.

Findings

The "Siren Song, The Highest Viking and the Invisible Treasure" episodes of the Vic the Viking cartoon series were examined in the study. After reviewing the episodes, parts of each episode that can be used as a stimulus in P4C sessions were revealed. The philosophical concepts obtained after the examination; are responsibility, punishment, reality-dream, cheat, justice-rights-equality, physical/mental strength, good-bad, courage-fear, truthfulness-lie, being strong, and friendship.

The research examined the episodes of the Heidi animated series "up to the mountain, for a loaf of bread and the challenge" were examined. After reviewing the episodes, parts of each episode that can be used as a stimulus in P4C sessions were revealed. The philosophical concepts obtained after the examination are good-bad, love-respect, confidence, time, truthfulness-lie, injustice-justice, reality-dream, happiness, friendship-jealousy and courage-fear. These findings prepared sample lesson plans for Siren Song and Up to Mountain episodes.

Discussion & Conclusion

The efficiency of P4C sessions depends on the presentation of a qualified stimulus. This stimulus must have philosophical content to include children in the questioning process. This study aimed to determine the animated cartoons that can be used as a stimulus in P4C sessions. Some episodes from the animated cartoons Vic the Viking and Heidi, broadcast on television in many countries, have been analyzed. As a result of the analysis, it was concluded that the animated cartoon series Vic the Viking and Heidi could be used as a stimulus in P4C sessions.

In the episodes analyzed of the Vic the Viking and the Heidi, philosophical concepts such as responsibility, reality-dream, justice-injustice, rights, good-evil, and courage-fear have been reached. Therefore, these animated cartoons can be easily implemented as a quality stimulus in P4C sessions. In this way, it was revealed that stories and written texts as a stimulus in P4C sessions, as well as animated cartoon series that children watch fondly, can be helpful to the material. It can be said that animated cartoons that appeal to the eyes and ears simultaneously can be more effective in thinking and learning than stories in P4C sessions. In addition, it is thought that using the examined animated cartoons as a stimulus in P4C sessions will transform teaching process into an interesting, fun, and interactive learning environment.

GİRİŞ

Çocuklar için Felsefe (P4C)'nin temelini, çocuklarla oyun oynamayı büyüklerle şehir yönetmeye tercih eden Herakleitos ve gençlerle oluşturduğu canlı ve etkili diyaloglarda ruhlarındaki soylu bilgileri doğurtmaya yönelik soru-cevap yöntemini kullanan Sokrates'e götürebiliriz (Taşdelen, 2014). Sistemik olarak ilk kez Matthew Lipman ve Ann Margaret Sharp tarafından 1970'li yıllarda ortaya konulan P4C eğitimi düşünme eğitimi programlarından da biridir. Üniversite öğrencilerinin düşünme becerilerinin zayıf olduğunu fark eden Lipman, bu zayıflığın nedenlerinin çocukluk döneminde aranması gerektiğini düşünmüştür (Smith, 2010). Bu düşünce Lipman'ı, çocuklara kavramsal, mantıksal ve argümantasyona dayanan felsefi düşünmenin kazandırılıp kazandırılmayacağını araştırmaya sevk ederek yaptığı araştırmalardan olumlu

sonuçlar elde eder. Daha sonra Lipman ve Sharp, P4C alanının gelişimi için 1974 yılında “Institute for Advancement of Philosophy for Children” adlı bir enstitü kurmuştur (Vansieleghem ve Kennedy, 2011).

P4C eğitimi bir eğitim programı olarak amaçlara, içeriğe, yöntem ve değerlendirme sürecine sahiptir. Bu eğitimin amaçlarını UNESCO (2007), bağımsız düşünebilme, özenli vatandaş olabilmek, kişisel gelişimi destekleme, dil, konuşma ve tartışma becerilerini geliştirme ile felsefi kavramsallaştırma olarak sıralamıştır (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2007). Felsefi sorunlar, sorular ya da kavramlar, P4C eğitiminin odağını oluşturmaktadır. Bu aynı zamanda P4C eğitiminin içeriğini de şekillendirir. Genelde bir metin içinde yer alan kavram, soru ve sorunlar çocuklara hissettirilir. Metinler; çocuklara yönelik hikâyeler, romanlar, gazete haberleri vb. şekilde olabilir. Ayrıca çizgi filmler, resimler, afişler gibi görsel uyaranlarda metin olarak kullanılabilir (Taş, 2017). P4C eğitiminde sokratik yöntem ile birlikte pek çok tartışma tekniği de kullanılabilir. P4C eğitim programının değerlendirme aşamasında ise öğretmen, grup ya da birey gibi sürecin tüm öğelerine dönük değerlendirme yapılabilir. Diğer yandan tartışma sürecine ve çocukların düşünme becerilerine odaklı bir değerlendirme de olabilir. Bu eğitimde öğretmenin rolü, sorular yoluyla çocukları alternatif seçeneklerle tanıştırmak ve görüşlerini gerekçelendirerek açıklamaları konusunda destek olmaktır. Öğretmen sadece felsefi bilen değil, bilgisini doğru zamanda, doğru soruları sorarak ortaya koyan ve çocuklarda merak uyandıran kişi rolündedir (Lipman, Sharp ve Oscanyan, 1980).

Bir düşünme eğitimi programı olarak ta uygulanan P4C, çocuğun düşünme becerilerini geliştirmekte ve ne öğrendiğinden ziyade nasıl öğrendiğine odaklanmasını sağlayarak yapılandırmacılığın ve sokratik sorgulamanın eğitimsel amaçlarını da taşımaktadır (Golding, 2007). Bu kapsamda işbirlikli düşünme, kendine güvenme, empati, başarısızlıktan korkmama, kendini kontrol etme, akademik başarı, okuduğunu ve dinlediğini anlama, eleştirel ve yaratıcı düşünme, akıl yürütme gibi gelişimsel alanları ve üst bilişsel becerilerin gelişimini desteklemesi bakımından dünyada 50’den fazla ülkede uygulanmaktadır (Gregory, 2008).

P4C eğitimi bir öğretim yaklaşımı olarak çocukları bir yetişkin rehberliğinde felsefi sorular sormaya ve bu sorulara cevap aramaya yönlendirmektedir. Bu süreçte çocuklar, doğru, yanlış, mutluluk, adalet, sevgi, hak, adalet, eşitlik, özgürlük gibi felsefi kavramları günlük yaşam deneyimleri veya yaşamlarıyla ilişkili hikâyeler yoluyla karşılıklı olarak tartışırlar. Çocuklar düşündürücü sorular yoluyla akıl yürüterek bu kavramları tanımlar ve kavramlarla günlük yaşam arasında ilişki kurarlar (Worley, 2009). Felsefi niteliği olan bir metin, bir öykü, bir gazete haberi ya da günlük yaşam deneyimlerinden yola çıkarak çocukların diyalog kurmaları sağlanır. Bu diyaloglarla ve tartışmalar yoluyla çocuklar kavramları inşa ederek kendi deneyimlerini birleştirirler ve değerlendirmelerde bulunurlar (Direk, 2008; Lipman, Sharp ve Oscanyan, 1980). Kısacası P4C etkinlikleri mutlaka bir uyaranla başlar. Uyaranlarda elde edilen kavram ya da sorunlar, “Adaletli davrandım mı? ya da Özgür müyüm?” gibi kişiye yönelik bir sorudan “Adalet nedir?, Özgürlük nedir?” gibi genel sorulara doğru bir seyir izlemelidir. Bu sürecin bir ayağı metindeyken bir ayağı da çocukların deneyimlerinde olmalıdır (Direk, 2011). Metinler, çocuklara yönelik hikâyeler, romanlar, şiirler, gazete haberleri olabilir. Örneğin, Lipman tarafından hazırlanan P4C programlarında içerik, hikâyeler üzerinden aktarılmaya çalışılmıştır. Elfie, Kio and Gus, Harry Stottlemeir’s Discovery, Suki, Nous gibi birçok hikâye Lipman tarafından oluşturularak P4C eğitiminde uyaran olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra P4C eğitiminde fıkralar, şiirler, denemeler kullanılmaktadır. Ancak özellikle hikâyeler ya da romanlardan bazı parçalar P4C eğitiminde sıklıkla uyaran olarak kullanılmaktadır. Küçük Prens, Frog and Toad,

Muhteşem Oz Büyücüsü, Cesur Ağaç, Geyik Morris ve Knuffle Bunny gibi çocuk edebiyatı eserleri bunlardan bazılarıdır (Wartenberg, 2018). Bu noktada literatürde hem yeni hikâyelerin oluşturulduğu hem de Küçük Prens, Oz Büyücüsü vb. mevcut öyküler felsefe oturumunda kullanılabilir materyal haline getirilmiştir. Özdemir (2021) bu durumun sonucu olarak içinde sorunsalı olan, sorusu, kavram sorgulaması olan açık uçlu pek çok metnin (öykü, şiir, fabl, roman, destan vb.) felsefe oturumu için bir ders planına dönüştürülebileceğini vurgulamıştır.

Etrafımızın görsellerle kuşatıldığı günümüzde P4C eğitiminde kullanılan uyarıların genellikle edebi ve yazılı metin olarak seçilmesi ya da sınırlandırılması onun günümüz çocuklarına ulaşmasını kısıtlayan bir durum olarak düşünülebilir. Öyle ki göstergeler alanında yazılı metinlerle birlikte göstergelerden oluşan anlatıların birer metin olarak kabul edilmesi (Sayın, 2014) çizgi film, afiş, fotoğraf, görseller, filmler, reklam gibi anlatılarına kullanılabilirliğini göstermektedir. Murriss (2016) bu hususta Lipman'ın yazdığı metinleri kurmaca olarak değerlendirmektedir. Kurmaca metinleri ise hem içerik hem de çocuğu konumlandırma biçimiyle eleştirmektedir. Bu nedenle resimli kitapların uyarı olarak kullanılması gerektiğini söyler. Murriss (2016), Lipman'ın öykülerinde felsefi bilginin metnin içine yedirildiğini bu durumun da uygulayıcı rolünde olan kolaylaştırıcının felsefi bilgiye sahip olması gerektirmesini eleştirmektedir. Oysa resimli kitapların kısa olması, yazı ve görsel birlikteliğinden oluşan anlatımı çocuklarda yalnızca bilişsel değil duyuşsal ve duyuşsal becerileri de harekete geçiren güçlü bir anlatıdır (Özdemir, 2021). Bu noktada daha fazla görsel uyarana sahip olan ve öğrenmeye katkılarıyla çizgi filmlerin de uyarı olarak kullanılmasının P4C eğitimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çizgi Filmler ve Öğrenme

Görmek; kelimelerden, konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce görme yoluyla dünyayı tanımayı ve anlamlandırmayı öğrenir (Berger, 2009). Akıl yürütmenin ve düşünmenin dışı bir doğası olduğu düşünüldüğünde, çocuk duyu organları yoluyla enformasyon toplamalı ve onu işlemesi yaratıcı fırsatlar sunacaktır. Bu işlemsel süreç ilk olarak görme yoluyla gerçekleşir. Arnheim'a (1997) göre fikirlerin görsel biçimde sunulmasının, eğitim sürecine eleştirel bir şekilde yardımcı olduğu için önemli olduğu kanıtlanmıştır. Öğrenme sürecinde görsel iletişimin önemine dikkat çekilirken görsel iletişim araçlarından bir tanesi de çizgi filmlerdir.

Çizgi filmler, öğrenmeyi ve öğrenci katılımını artırmak için olağandışı ve eğlenceli etkinlikler sunmaya yönelik büyük bir çabanın parçasıdır. Çeşitli seviyelerde öğrenme fırsatları sunarak çocukların motivasyonunu artırmanın önemli bir yolu olarak değerlendirilebilir. Dil ve görüntü arasındaki etkileşim nedeniyle, çizgi filmler genellikle bir mesajı iletme ve bilgilendirmek için doğrudan ve işlenmesi kolay bir araç olarak kabul edilir. Ayrıca çizgi filmler yoluyla sunulan mesajların derin anlamları da bilişsel ve duyuşsal gelişim açısından önemli bir işlev görmektedir. Görsel, işitsel ve kinestetik öğrenme yöntemlerinin entegrasyonu nedeniyle bilişsel süreçleri psikomotor alanla bütünleştirmede dahi başarılı olabilirler (Wright ve Sherman, 1999).

Çizgi filmler, bir öğrencinin dikkatini çekmenin ve aynı zamanda bir öğrenciye bir ekranın en kritik özelliklerine odaklanması için iyi bir yol sağlar. Kuşkusuz, çizgi filmler, ekranlar arasındaki geçişler sırasında özel efektler ve metin/anlatı dâhil olmak üzere hareketli simgeler veya karakterler gibi dikkat çekmek için birçok pratik yöntem sağlar. Dolayısıyla çizgi filmlerin

öğretimde ders içeriğini sunmak için kullanılması en doğru uygulama biçimidir (Delacosta, Kamariotaki, Palyvos ve Spyrellis, 2009; Taylor, Pountney ve Baskett, 2008).

P4C uygulamalarında uyaran olarak kullanılan öyküler sadece öğrencilerin işitsel duyularına hitap ediyorken çizgi filmler hem görsel hem de işitsel duyularına hitap etmektedir. Alanyazında var olan çalışmalarda uyaran olarak mevcut ve yeniden kurgulanmış öykülerin kullanıldığı pek çok çalışma mevcuttur (Fisher, 2007; Sharp ve Reed, 1992; Wartenberg, 2018; White, 2014; Worley, 2009). Türkiye’de de son yıllarda daha çok tanınmaya başlayan P4C yaklaşımı ile ilgili alanyazında yapılan çalışmalar onun edebi eserlerle ve daha çok çocuk edebiyatıyla olan ilişkisi üzerinedir (Akdağ, 2011; Akkocaoğlu ve Celepoğlu, 2013; Günay, 2011; Karakaya, 2006; Önal, 2011). Bu çalışmalarda edebi metinlerin P4C eğitiminde nasıl kullanılabileceğine yönelik öneriler getirilmiştir. Az sayıda çalışmada ise P4C eğitiminde çizgi filmlerin kullanımına yönelik örnek çalışmalar hazırlanmıştır (Boyraz ve Türkcan, 2017; Uçar, 2021). Uçar (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarında; Gumball, Ben 10 ve Kral Şakir çizgi filmlerinde genel olarak toplumsal cinsiyet, yaşlılık, doktor-hasta, öğretmen-öğrenci, çevre, çalışma, Apollonik-Diyonizyak, yabancı karşıtlığı gibi söylemlere ulaşılmıştır. Çizgi filmlerde yer alan görsellik unsurları sayesinde, P4C etkinliklerinde öğretim materyali olarak çizgi filmlerin kullanılabileceği ifade edilmiştir. P4C eğitimlerinde çizgi filmlerin kullanımı öğrencilerin uyarana olan dikkatini artırarak zihninde canlandırmasını kolaylaştıracaktır. Dolayısıyla metnin anlaşılabilirliği ve zihinde kalıcılığı artacaktır. Bu bağlamda P4C eğitimi için çağımızın görsel uyarıcıları ile yetişen çocukların görsel algılarına da cevap verebilecek nitelikte görsel materyallerin ortaya çıkarılması oldukça önemli görülmektedir. Bu sayede P4C eğitimlerine olan ilginin ve katılımın artacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmada P4C eğitiminde uyaran olarak çizgi filmlerin kullanılabilirliği üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla elde ki araştırmanın amacı, birçok dünya ülkesiyle birlikte Türkiye’de de yayınlanan Vikingler ve Heidi çizgi filmlerinin P4C eğitiminde uyaran olarak kullanılabilirliğini örneklerle ortaya koymaktır. Araştırmanın alt amaçları şu şekildedir;

- P4C eğitiminde uyaran olarak kullanılmak üzere Vikingler çizgi dizisinde var olan diyaloglar hangi felsefi kavramlarla ilişkilendirilebilir?
- Vikingler çizgi dizisinde var olan diyaloglar P4C eğitiminde uyaran olarak nasıl kullanılabilir?
- P4C eğitiminde uyaran olarak kullanılmak üzere Heidi çizgi dizisinde var olan diyaloglar hangi felsefi kavramlarla ilişkilendirilebilir?
- Heidi çizgi dizisinde var olan diyaloglar P4C eğitiminde uyaran olarak nasıl kullanılabilir?

YÖNTEM

Araştırma, analitik araştırma yöntemi benimsenerek yürütülmüştür. McMillan (2004), analitik araştırmayı, belgeler, dokümanlar ve kayıtların, çeşitli fikirler açısından analiz edildiği bir araştırma türü olarak yorumlamaktadır. Analitik araştırmalar nitel ve nicel araştırma özelliklerini içerirken kendi içinde tarihsel analiz, hukuki analiz, kavram analizi ve karma yöntem araştırmaları olarak ta sınıflandırılmaktadır. Araştırmacılar, kavramları ya da doğrudan gözlenebilen ya da gözlenemeyen geçmiş bir olayı anlamak için verileri tanımlar, araştırır ve sonra sentezler. Bağlam elde edilen verilerin yorumlanmasında oldukça önemlidir. Doğrudan etkileşim gerektirmeyen analitik araştırma modeli genellikle dokümanlara dayalı veri toplama esasına dayalıdır (McMillan, 2004). Bu araştırmada da çizgi filmlerde yer alan diyaloglar

dokümanlara dönüştürülerek veri toplandığından analitik araştırma yöntemini benimsemenin uygun olduğuna karar verilmiştir.

Veri Kaynakları ve Verilerin Toplama Süreci

Türkiye’de yayın yapan ve çocuk kanallarından olan TRT Çocuk kanalında yer alan çizgi filmlere araştırma kapsamında odaklanması düşünülmüştür. TRT Çocuk kanalında yer alan çizgi filmlerin veri kaynağı olarak seçilme nedenlerinden bazıları; kültürümüze ait öğelerin sıkça vurgulanması, reklam yayınının olmaması ve yapılan araştırmalarda bu kanalda yayınlanan çizgi filmlerin evrensel ve yerel değerlerin aktarımında olumlu özelliklere sahip olduğu sonuçlarına varılması şeklindedir (Akıncı ve Güven, 2014; Boyraz ve Türkcan, 2017; İnan, 2016). Ayrıca Televizyon İzleme Araştırmaları (TİAK, 2022) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında TRT Çocuk kanalının Türkiye’de yayın yapan dört çocuk kanalı ((TRT Çocuk, MinikaGo, Cartoon Network, Disney Channel) arasında en yüksek izlenme oranına sahip olması da önemli bir etkidir. TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin bu olumlu özelliklere sahip olması çocukların çocuk medyasında yer alan popüler kültürün olumsuz yansımalarından etkilenmemesi için önemli görülmektedir.

Araştırmada veri kaynağı olarak TRT Çocuk kanalında ve birçok ülkede yayınlanan Vikingler ve Heidi isimli çizgi diziler incelenmiştir. Bu çizgi dizilerin seçilmesinde onların uluslararası izleyici kitlesine sahip olması önemli bir etken olmuştur. Bu sayede araştırma sonuçlarının ulusal literatürle birlikte uluslararası literatüre de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca literatür incelendiğinde bu çizgi filmlerin P4C oturumlarında kullanılmak üzere uyararak ele alınmadığı görülmüştür.

İncelenen çizgi diziler

Orijinal adı “Wickie und die starken Männer” (Viking Viki) olan Vikingler, 1972 ile 1974 arası yayınlanan Japonya ve Avusturya ortak yapımı bir çizgi dizidir. İsveçli yazar Runer Jonsson’un Vickie Viking adlı roman dizisinden uyarlanmıştır. Bu araştırmada ise Avustralya-Fransız ortak yapımı olarak ASE Studios, Studio 100 Animation ve Flying Bark Production yapımçılığında 2013 yılında tekrar yayınlanan Vic the Viking dizisinden bölümler incelenmiştir. Çizgi dizide İsveç’te Flake köyünün şefi Halvar’ın oğlu küçük Viki’nin maceraları anlatılmaktadır. İncelenen diğer çizgi film ise Johanna Spyri’ nin Heidi isimli kitabından uyarlanan Heidi çizgi dizisidir. Küçük yaşta anne ve babasını kaybetmiş küçük bir kız çocuğunun yaşamının anlatıldığı kitap birçok kez çizgi diziye uyarlanmıştır. Heidi, ilk olarak “Heidi: Girl of the Alps” ismiyle Japonya’da 1974 yılında çizgi dizi olarak yayınlanmıştır. Bu araştırmada ise Avustralya, Fransa ve Almanya ortak yapımı olan Studio 100 yapımçılığında 2013 yılında tekrar yayınlanan Heidi dizisinden bölümler incelenmiştir. Her iki çizgi dizi de 5-10 yaş aralığı için uygun olarak görülmektedir. (Studio100, 2022). Dolayısıyla incelemeler gerçekleştirilirken ilkökul düzeyindeki öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmuştur.

İncelemeler her iki dizinin Türkiye’de yayınlanan bölümleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çizgi filmler Türkiye’nin ulusal televizyon kanalı Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu’nun (TRT) çocuk kanalı olan TRT Çocuk kanalında yayınlanmaktadır. Vikingler çizgi dizisi için rastgele seçilen “Deniz Kızının Şarkısı (Siren Song), En Yüksekteki Viking (The Highest Viking) ve Görünmez Hazine (The Invisible Treasure)” bölümleri incelenmiştir. Heidi çizgi dizisi için ise yine rastgele seçilen “Dağların Zirvesinde (Up to the Mountain), Bir Somun Ekmek İçin (For a

Loaf of Bread)" ve Yarışma "The Challenge" bölümleri incelenmiştir. İncelemeler gerçekleştirilirken bölümlerin bazı sahnelerinde yaşanan diyaloglar ile felsefi kavramlar ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Örneğin, adil olmayan bir durumu konu edinen sahne adalet/eşitlik; cesareti konu edinen sahneler için korku/cesaret; iyi insan olmayı konu edinen sahneler için iyi/kötü gibi kavramlarla ilişkilendirilmiş ve sahneye yönelik P4C oturum önerileri sunulmuştur.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Geçerlik ve güvenilirlik kavramları nitel araştırmalarda; inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramlarıyla açıklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak amacıyla bulgular bölümünde çizgi dizilere ilişkin örnek ifadeler ve kavramlara yer verilmeye çalışılmıştır. Aktarılabirliğin sağlanması amacıyla araştırmanın yöntemi, anlaşılır ve ayrıntılı bir şekilde sunulmuş; dokümanlara ulaşma, araştırmaya dâhil edilen ve dışarıda bırakılan verilerle birlikte analiz süreci ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Araştırma kapsamında incelenen çizgi dizilerde yer alan diyalogların ve ilişkili kavramların uygunluğu için iki alan uzmanı ayrı ayrı çalışmıştır. Teyit edilebilirliğin sağlanması amacıyla araştırmanın veri analiz sürecine ilişkin notları, başka araştırmacıların kontrolüne uygun bir şekilde saklanmaktadır.

Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında ilkökul düzeyindeki çocuklara yönelik olarak hazırlanan Vikingler ve Heidi çizgi film serilerine içerik analizi yapılarak P4C eğitiminde kullanımı için hazırlanmaya çalışılmıştır. İçerik analizinde özne, röportajlardan haberlere, televizyon ve radyo programlarından çizgi filmlere, kişilerarası konuşmalardan reklam mesajlarına, müzik parçalarından afiş ve posterlere dek tüm iletişim biçimleri olabilmektedir. Bu bağlamda içerik analizi, malzemenin salt görünen içeriğini değil, arka planını da inceleme konusu yapmakta; diğer bir ifadeyle metnin tema ve içeriğini birincil okumayla ele alırken, bağlam dokusunu da ikincil okumayla incelemektedir (Bilgin, 2006). P4C eğitiminde kullanılan edebi metinler de metnin tema ve içeriği birincil okuma ile ele alınırken, P4C eğitiminde önemli olan nokta metnin bağlam dokusunu yakalamak, anlam katmanlarını ortaya çıkarmak ve üzerinde tartışma açmaktır (Wartenberg, 2018).

Bu bağlamda her iki çizgi diziden rastgele 3 bölüm, araştırmacı tarafından izlenmiştir. İzleme yoluyla P4C eğitiminde uyaran olarak kullanılabilircek metinler tespit edilerek notlar alınmıştır. Bu notlar sayesinde çizgi filmlerde geçen diyaloglar içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde diyaloglardan belirli felsefi kavramlara ulaşılmış ve P4C eğitiminde kullanılmak üzere sorular ve ders planları hazırlanmıştır. Bu noktada hazırlanan sorular Cam (2013) tarafından ortaya konulan soru kadranına uygun olacak şekilde hazırlanmışken oturumlar Fisher (2007)'nin oturum aşamalarına göre düzenlenmiştir. Cam (2003) soru kadranında metne yönelik kapalı ve açık uçlu sorular ile olgulara yönelik sorgulama ve tartışmaya dayalı sorulara yer vermiştir.

Araştırmacı doktora tez çalışmasını ilkökul döneminde P4C eğitimi üzerine gerçekleştirmiş ve P4C kolaylaştırıcısı olarak pek çok atölye düzenlemiştir. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen ilk veri analizi süreci tamamlandıktan sonra "P4C" eğitmeni olan bir alan uzmanına aynı bölümler izletilerek içerik analizi yapması istenmiştir. Araştırmacı ve alan uzmanı tarafından ayrı zamanlarda gerçekleştirilen değerlendirmeler sonrası araştırmacı, alan uzmanı tarafından

tamamlanan liste ile kendi kavram listesini karşılaştırarak kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplamasını Miles ve Huberman (2015) tarafından önerilen formül yoluyla gerçekleştirilmiştir. Hesaplama sonucu kodlayıcılar arası uyum yüzdesi .87 olarak tespit edilmiştir. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 2015). Buradan elde edilen sonuç araştırma için güvenilir kabul edilmiştir. Uyum değeri hesaplandıktan sonra alan uzmanı ile bir araya gelinmiş ve bölümler üzerine tek tek tartışmalar gerçekleştirilerek ilgili felsefi kavramlar hakkında değerlendirmeler sonrası fikir birliğine varılmıştır.

BULGULAR

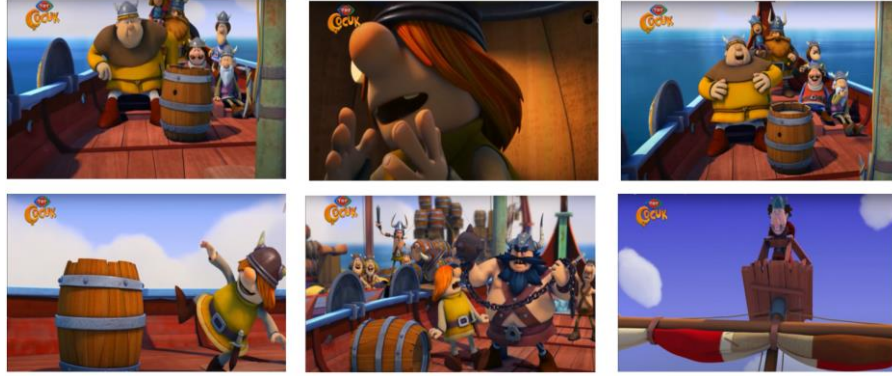
Vikingler Çizgi Dizisinden Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında Vikingler çizgi dizisinin “Deniz Kızının Şarkısı, En Yüksekteki Viking ve Görünmez Hazine” bölümleri incelenmiştir. Bölümlerin incelenmesi sonrası her bölümden P4C eğitiminde uyaran olarak kullanılabilir kısımlar ortaya çıkarılmış ve felsefi kavramlarla ilişkilendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu incelemeye ilişkin sonuçlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. *Vikingler çizgi dizisi bölümlerine ilişkin bulgular*

Bölümler	Deniz Kızının Şarkısı	En Yüksekteki Viking	Görünmez Hazine
Felsefi kavramlar	Sorumluluk	Adalet-Hak-Eşitlik	Gerçek-Hayal
	Özgürlük	Sorumluluk	Cesaret-Korku
	Ceza	Fiziksel güç	Doğruluk-Yalan
	Gerçek-Hayal	Zihinsel güç	Güçlü olmak
	Aldatmak, Hile	İyi-Kötü	Arkadaşlık

Tablo 1’ de, incelenen Vikingler dizisi bölümlerinin farklı sahnelerinde yer alan diyalogların çeşitli felsefi kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Örneğin; “Deniz Kızının Şarkısı” bölümünde yer alan ilk bir dakikalık kısmında var olan diyaloglar “sorumluluk-özgürlük” kavramları üzerine ilkökul öğrencileriyle gerçekleştirilecek P4C oturumunda uyaran olarak kullanılabilir. Sahneyi kısaca özetleyecek olursak Vikingler kendi gemilerinde eğlenirken gözcü Gorm’un sorumluluğunu yerine getirmemesi nedeniyle bir korsan olan Sven ve adamları tarafından baskına uğramışlardır. Diyalogların geçtiği sahneler Görsel 1’de sunulmuş olup, sahneye ilişkin diyaloglar şu şekildedir;

Görsel 1. Deniz Kızının Şarkısı bölümü (00:00 – 01:00)

(Halvar, Vicky ve diğerleri geminin güvertesinde Snorre'un Sven taklidini izleyerek eğleniyorlardır.)

Snorre: (Sven gibi konuşur) Çıkarın beni, çıkarın yoksa paramparça ederim ona göre. Lütfen, ben karanlıktan çok korkarım ama.

(Gemidekiler kahkahayla güler.)

Vicky: Snorr sesini değiştirmekte çok başarılı. Aynen Sven gibi konuşuyordu öyle değil mi baba?

Snorre: (Sven gibi konuşur) Beni hemen şu fıçıdan çıkarmazsanız hepinizi lime lime ederim ona göre. (Fıçıdan çıkar ve fıçıya ayağıyla vurur. Kendi sesiyle konuşur.) Sven, sen boş gezenin boş tayfasından başka bir şey olamazsın tamam mı?

(Snorre'un arkasında Sven ve adamları belirir. Snorre korkar ve fıçıya geri girer. Bu sırada gemidekiler de korkar. Halvar yukarı bakar ve gözcü olarak görev yapan Gorm'a seslenir)

Halvar: Goooom. Gözcünün ne iş yaptığı konusunda seninle küçük bir görüşme yapmıştık hani.

Gorm: (Üzüntüyle) Özür dilerim. (Ardından Sven ve adamları gemideki tüm hazineye el koyarlar.)

Sorumluluk ve özgürlük gibi birbiriyle ilişkili olan kavramlar üzerine gerçekleştirilecek bir P4C oturumunda uyarıcı olarak Vikingler çizgi dizisinin Deniz Kızının Şarkısı bölümünde yer alan bu sahnenin kullanılabilmesi söylenebilir. Bu sahnede Gorm sorumluluğu olan gözcülüğü yerine getirmemiştir. Ancak Gorm'un da gemide gerçekleşen eğlenceyi izleme hakkı ve özgürlüğü olması ikilem yaratacaktır. Bu ikilem üzerine hazırlanacak sorular tartışma ortamını zenginleştirecektir. Tablo 1'de sunulan her bir bölümde yer alan farklı sahnelerde birden fazla kavramla ilişkilendirme yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla Vikingler çizgi dizisinin incelenen her bir bölümünün birden fazla P4C oturumunda uyarıcı olarak kullanılabilmesi mümkündür.

"En Yüksekteki Viking" bölümünde "adalet-hak-eşitlik, sorumluluk, fiziksel/zihinsel güç ve iyi-kötü" kavramlarına ulaşılmıştır. Bu bölümde, denize açılmak için hazırlık yapan Viki gemiye eşyaları çıkartırken zorlanır. Babası gerçek bir Viking olabilmesi için fiziksel anlamda güçlü olmasını söyler. Eşyayı taşıyamayan Viki'nin yere düştüğünü gören Gilby onunla dalga geçip kendisi gibi güçlü birinin Viking olabileceğini ve sefere çıkmanın kendisi olacağını söyler. Bölümün bu kısmında fiziksel gücün mü yoksa zihinsel gücün mü daha önemli olduğu hakkında P4C oturumu düzenlenebilir. Bölümün devamında Gilby ve arkadaşları Snorre'u balık sandığını

taşırken görürler. Gilby kendisinin güçlü olabileceğini kanıtlamak için önüne bir balık atıp onu denize düşürür. Yaptığı kötü bir davranıştır. Yüzmeyi bilmeyen Snore denizde çırpınır. Arkadaşları da o sırada sandığın içindeki balıkları denize dökerler. Gilby, Snore'a bir ip uzatıp yukarı çıkarır. Ancak herkes onu yardımsever, iyi biri olduğunu düşünür ve tebrik eder. Sahnede görünen davranış iyi olsa da niyetin kötü olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada iyi-kötü kavramları üzerine P4C oturumu gerçekleştirilebilir.

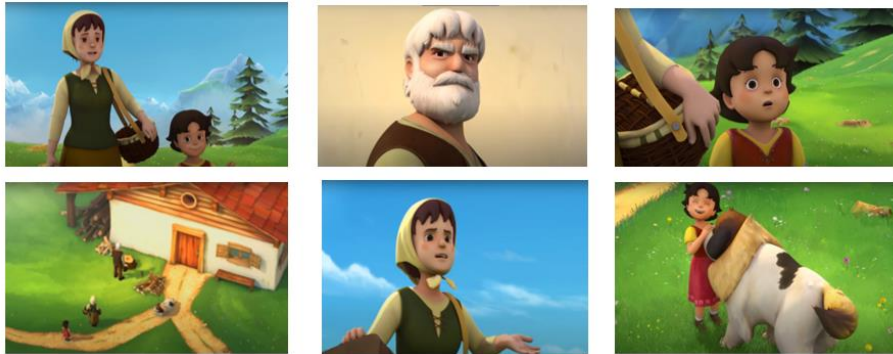
Heidi Çizgi Dizisinden Elde Edilen Bulgular

Araştırma kapsamında Heidi çizgi dizisinin “Dağların Zirvesinde, Bir Somun Ekmek İçin ve Yarışma” bölümleri incelenmiştir. Bölümlerin incelenmesi sonrası her bölümden P4C eğitiminde uyaran olarak kullanılacak kısımlar ortaya çıkarılmış ve felsefi kavramlarla ilişkilendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu incelemeye ilişkin sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Heidi çizgi dizisi bölümlerine ilişkin bulgular

Bölümler	Dağların Zirvesinde	Bir Somun Ekmek İçin	Yarışma
Felsefi kavramlar	İyi-Kötü Sevgi Güven Zaman Doğru-Yalan	Doğruluk-Yalan Haksızlık-Adalet Gerçek İyi-Kötü	Mutluluk Arkadaşlık-Kıskançlık Doğruluk-Yalan Cesaret-Korku Sevgi-Saygı

Tablo 2’ de, incelenen Heidi çizgi dizisi bölümlerinin farklı sahnelerinde yer alan diyalogların çeşitli felsefi kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Örnek olarak “Dağların Zirvesinde” bölümünde yer alan diyaloglar (17:19 dk.-18:36 dk.) “iyi-kötü” kavramları üzerine ilkökul öğrencileriyle gerçekleştirilecek P4C oturumunda uyaran olarak kullanılabilir. Sahne kısaca özetlendiğinde; Heidi’yi teyzesi Dete, büyükbabasına bırakmak için getirmiştir. Aralarında bir tartışma yaşanır. Bu tartışmada teyzesi Heidi’ye artık bakamayacağını söyler. Büyükbaba ise onun buralarda yaşayamayacağını öne sürer. Diyalogların geçtiği sahneler Görsel 2’de sunulmuş olup, sahneye ilişkin diyaloglar şu şekildedir;

Görsel 2. Dağların Zirvesinde bölümü (17:19- 18:36)

(Anne ve babası hayatını kaybedince Heidi, teyzesi Dete ile birlikte yaşamaktadır. Teyzesi geçimini sağlamak için Frankfurt’ta bir iş bulunca Heidi’yi büyükbabasının yanına Dörfli’ye getirmek zorunda kalır.)

Dete: Amca! Benim, Dete.

(Büyükbaba o sırada odun kırıyordu. Arkasını dönerek öfkeli bir biçimde onlara bakar)

Dete: Frankfurtta güzel bir iş buldum. Artık torununa daha fazla bakamayacağım.
(Büyükbaba arkasını dönerek Dete'ye sert bir şekilde gitmesini söyler. Heidi bu tepkiye çok şaşırır.)

Büyükbaba: Git buradan.

Dete: Ona bekleğinden beri hep ben baktım. Şimdi bakma sırası sana geldi.

Grandfather: Söz konusu bile olamaz.

Dete: Rica ediyor değilim. Onu aldığım zaman kimse benden rica etmemişi ve ben ona baktım. Ailesinden geriye bir tek sen kaldın. Onu almaya mecbursun.

Grandfather: Bu dağlar şehirli bir kıza göre değildir. Ona baktın mı? Burada iki gün bile dayanamaz. Bu dağlarda hayat zordur.

Dete: Geçmişte yaşanan o kadar şeyden sonra ona bu kadarını borçlusun.

Grandfather: Tek kelime daha edersen... *(O sırada Josef, Heidi ile oynamaya başlamıştır. Büyükbaba bunu görünce...)*

Grandfather: Peki, o kalabilir. Ama sen hemen geldiğin yere dön ve bir daha buralara gelmeye kalkma sakın.

İyilik-kötülük felsefi kavramları üzerine gerçekleştirilecek P4C oturumunda yukarıda sunulmaya çalışılan “Dağların Zirvesinde” isimli bölümün kullanılabileceği söylenebilir. Diyaloglar incelendiğinde öğrencilerin ikilemde kalacağı görülmektedir. Küçük bir kız çocuğu ve onu hayatlarında istemeyen teyze ve büyükbaba örneğinden yola çıkarak bu insanların iyi ve kötü olup olmadıkları sorgulanabilir. Görünürde teyze de büyükbaba da küçük bir çocuğu istemedikleri için kötü insanlar olarak adlandırılabilir. Ancak sundukları gerekçelerle öğrenciler bu konu hakkında düşünmeye başlayacaklardır. Bu sahne izletildikten sonra öğrencilerden teyze ve büyükbabanın iyi ya da kötü olup olmadıklarına gerekçeli olarak karar vermeleri istenerek tartışmalar yürütülebilir.

İncelenen diğer bölümlerde de öğrencileri ikilemde bırakacak ve düşünmeye sevk edecek diyaloglar bulunmaktadır. Tablo 2’de sunulan her bir bölümde yer alan farklı sahnelerde birden fazla kavramla ilişkilendirme yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla Vikingler çizgi dizisinde olduğu gibi Heidi çizgi dizisinin incelenen her bir bölümünün de birden fazla P4C oturumunda uyarıcı olarak kullanabilmesi mümkündür. Örneğin; “Bir Somun Ekmek İçin” bölümünde “doğruluk-yalan, haksızlık-adalet, gerçek, iyi-kötü” kavramlarına ulaşılmıştır. Bölümün bir kısmında Heidi, Peter’in kendisine verdiği fosil karşılığında bayat ekmek yiyemeyen büyükanneye taze ekmek almak ister. Ancak dükkân sahibi Teresa'nın annesi bunu kabul etmez. Dükkânın önünde Teresa ile karşılaşan Heidi ona fosilden ve ekmek alamadığından söz eder. Teresa ise ortak fırından kendisine ait olmayan ekmeği fosil karşılığında alabileceğini söyler. Büyükbaba bunu öğrendiğinde ekmeği yerine koymak için geri dönmelerini söyler. Ama ortak fırının sahibi Heidi'ye inanmaz ve onu hırsızlıkla suçlar. Teresa ise fosili, arkadaşı Carl ile takas etmiştir. Karşılığında ise bir kelebek satın alır. Peter de bu duruma şahit olur. Heidi'ye verdiği fosil olduğunu anlar. Fırına geldiklerinde Teresa ile konuşurlar fakat Teresa yalan söyler. Bölümün bu kısmı haksızlık, doğruluk-yalan, iyi-kötü gibi kavramlar üzerine P4C oturumunda uyarıcı olarak kullanılabilir. Bir yalan sonucunda Heidi'nin haksızlığa uğraması, doğru olan davranışın ne olması gerektiği, haksızlık karşısında yapılması gerekenler üzerine tartışmalar yürütülebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

P4C oturumlarının amacı katılımcıların düşünmesi, sorgulaması, birbiriyle fikirlerini paylaşması, nedenler ortaya koyarak fikirlerini gerekçelendirebilmeleri, örnekler verebilmeleri ve birbirlerinin fikirleri üzerine fikir üretmeleridir. Bu bağlamda kolaylaştırıcı ve grup katılımcıları kadar kullanılan uyarıların niteliği de oldukça önemlidir. Bu uyarıların felsefi bir içeriğe sahip olması çocukları sorgulama sürecine dâhil etmek ve sürecin sürdürülebilirliği açısından değerlidir. Bu araştırmada P4C eğitiminde birden fazla duyu organına hitap edebilecek ve uyarı olarak kullanılacak nitelikli çizgi filmlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda birçok ülkede televizyonlarda yayınlanan Vikingler ve Heidi isimli çizgi dizilerinden bazı bölümler incelenmiş ve her iki çizgi dizinin P4C oturumlarında uyarı olarak kullanılabilmesi sonucuna ulaşılmıştır. Bu sayede P4C oturumlarında uyarı olarak hikâyeler ve yazılı metinlerin yanı sıra çocukların severek izlediği çizgi filmlerin de kullanılabilir bir materyal olduğu görülmüştür. Vikingler ve Heidi'nin incelenen bölümlerinde sorumluluk, gerçeklik-hayal, adalet-adaletsizlik, haklar, iyi-kötü, cesaret-korku, sevgi saygı, güven gibi pek çok felsefi kavrama ulaşılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde çizgi filmleri uyarı olarak P4C yaklaşımında kullanılabilmesi üzerine az sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Uçar (2021) yaptığı çalışmada Cartoon Network kanalında yer alan Gumball, Ben 10 ve Kral Şakir çizgi dizilerine ait bölümler incelemiş ve dizilerin P4C yaklaşımında uyarı olarak kullanılabilmesi sonucuna ulaşmıştır. Boyraz ve Türkcan (2017) ise TRT Çocuk kanalında yer alan çizgi filmleri P4C'ye uygunluğu açısından değerlendirmiştir. Rafadan Tayfa ve Maysa ve Bulut çizgi dizileri üzerine gerçekleştirilen araştırmada adalet, yardımseverlik, gerçek, ölçülülük gibi pek çok felsefi kavramla ilişkilendirme yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda da benzer kavramlara ulaşıldığı söylenebilir. Ancak ilgili araştırmalarda P4C oturumlarında çizgi filmlerin uyarı olarak kullanımında sorulabilecek sorulara yönelik açıklamalar gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırma da ise bazı soru örneklerine yer verilmiştir.

Vikingler çizgi dizisi bölümlerinde sorumluluk, özgürlük, ceza, gerçek-hayal, aldatmak, hile, adalet-hak-eşitlik, fiziksel/zihinsel güç, iyi-kötü, cesaret-korku, doğruluk-yalan, güçlü olmak ve arkadaşlık kavramlarına ulaşılmıştır. "Deniz Kızının Şarkısı" örnek diyalogunda görüleceği üzere bölüm, bu kavramlara yönelik olarak sürdürülebilecek her P4C etkinliğinde kullanılabilir. Bu uyarı üzerinden öğrencileri ikileme bırakacak, sınıfta tartışma ortamını zenginleştirecek ve düşünceleri derinleştirebilecek açık uçlu sorular hazırlanmalıdır. Bu sorular hazırlanırken Phil Cam tarafından hazırlanan soru kadranına uygun olmasına dikkat edilebilir. Bu kadranda metne dönük ve felsefi tartışmayı başlatacak kapalı/açık uçlu sorular bulunmaktadır (Cam, 2003). Soruların öncelikle metne yönelik olmasına özen gösterilmelidir. Bu sayede metnin öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığı ortaya çıkacaktır. Deniz Kızının Şarkısı bölümünde verilen diyalog için metne yönelik "İzlediğiniz çizgi filmde ne olmaktadır? Açıklar mısınız?, Vikingleri kim, nasıl eğlendirmektedir?, Sven ve adamları Vikingler'in gemisine nasıl çıkmışlardır?, Sven ve adamlarının Vikingler'in gemisine çıkabilmesinin sorumluluğu kim ya da kimlere aittir?" gibi sorular sorulabilir. Ardından kavramsal sorulara geçilerek felsefi tartışma ortamı oluşturulmaya çalışılabilir. Bu diyalog için; "Sorumluluk nedir?, Sorumluluk insanın özgürlüğünü kısıtlar mı?, Kendimize karşı sorumluluklarımız olabilir mi?, Hiç kimsenin görev ve sorumluluklarını yerine getirmediği bir ülke hayal ediniz. Orası nasıl bir ülke olurdu?, Sadece bir insanın görevini/sorumluluğunu iyi bir şekilde yapmaması

ülkesini felakete sürükleyebilir mi? Örnek verebilir misiniz? Evetse/hayırsa, Neden?" gibi sorular hazırlanabilir.

Heidi çizgi dizisi bölümlerinde ise Vikingler çizgi dizisinde ki kavramlara benzer şekilde iyi-kötü, sevgi-güven, zaman, doğruluk-yalan, haksızlık-adalet, gerçek, mutluluk, arkadaşlık-kıskançlık, cesaret-korku ve saygı kavramlarına ulaşılmıştır. "Dağların Zirvesinde" bölümü için sunulan örnek diyalogun uyararı olarak kullanıldığı bir oturumda metne yönelik hazırlanacak sorular; "*Dete, Heidi'yi neden büyükbabasına bırakmak zorunda?, Büyükbabası Heidi'yi neden kabul etmiyor?, Sizce Heidi'ye kim bakmalı?, Size göre Dete/büyükbaba iyikötü bir insan mıdır? Neden?, Siz Heidi'nin yerinde olsaydınız ne düşünürdünüz?"* şeklinde olabilir. Kavramsal olarak ise "*İyi olmak ya da kötü olmak ne demektir?, Kötü ya da iyi insanların özellikleri neler olabilir?, Ailemiz, komsularımız ya da akrabalarımızda ki herkes iyi midir? Onlardan biri kötü olabilir mi?, Bir davranışın iyikötü olduğuna nasıl karar verirsiniz? İyilik/kötülük davranışta mı yoksa niyette mi belli olur?, Niyeti iyi ama davranışı kötü olan mı kötüdür? (Sigara içen çocuğu annenin dövmesi), Niyeti kötü ama davranışı iyi olan mı kötüdür? (Cadının pamuk prensese elma vermesi)"* gibi sorulara yer verilebilir. Bu sorulara verilecek cevaplar tahtaya sıralanabilir. Verilen her cevap sorgulanmalıdır. Örneğin; yardımsever olmak iyi insanın özelliği ise tek başına yeterli midir ya da gösteriş için yapıyorsa da iyi midir? gibi.

Araştırma sonuçları ışığında P4C alanında kullanılacak daha fazla uyararı tespit edilecek araştırmalar gerçekleştirilmelidir. Bu araştırmalarda görsel unsurların ön planda olduğu farklı çizgi diziler, animasyon filmler, afişler, reklam filmleri, sanat eserleri, kamu spotları, kısa ve uzun metraj filmler inceleme konusu yapılabilir. Uyararıların eğitim ortamlarında kullanılabilirliğini artırmak adına farklı derslerde kullanılacak, kazanımlarla entegre edilmiş etkinlik kitapları ve kılavuzları hazırlanabilir. Ayrıca her bir plan tasarlanırken öğrencilerden gelebilecek olası cevap ve sorular üzerine öğretmene notlar hazırlanması sürecin sağlıklı işlenmesine katkı sağlayacaktır. Araştırmada ortaya çıkan kavramlar incelendiğinde ilkökul düzeyinde P4C yaklaşımı Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersleri için Vikingler ve Heidi dizilerinin ilgili bölümleri uyararı olarak kullanılabilir. P4C oturumlarında göze ve kulağa aynı anda hitap eden çizgi dizilerin düşünme ve öğrenme bağlamlarında hikâyelere göre daha etkili olabileceği düşünüldüğünde incelenen çizgi filmlerin P4C eğitiminde uyararı olarak kullanılmasının öğretim sürecini, ilgi çekici, eğlenceli ve etkileşimli bir öğrenme ortamına dönüştüreceği düşünülmektedir.

Etik Kurul Onayı: Araştırmanın veri kaynaklarını dokümanlar oluşturması nedeniyle etik kurul raporu için başvuru yapılmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

KAYNAKÇA

Akdağ, S. (2011). Felsefe öğretimi edebiyat yoluyla yapılabilir mi? Samed bahrengi örneği. *Özne*, 14, 225-230.

- Akıncı, A. ve Güven, G. (2014). Okul öncesi döneme yönelik çizgi filmlerde yer alan değerlere ait sözel ifadelerin sunumu: TRT Çocuk kanalı örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* 5(16), 429-445
- Akkocaoğlu, N. ve Celepoğlu, A. (2014). Views of primary school teachers on philosophy books prepared for children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 2498-2503. <https://doi:10.1016/j.sbspro.2014.01.600>
- Arnheim, R. (1997). *Visual Thinking*. Univ of California Press.
- Berger, J. (2008). *Way of seeing*. Penguin
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Siyasal Kitabevi.
- Boyraz, C. ve Türkcan, B. (2017). Çocuklar için felsefe eğitiminde görsel materyallerin kullanımı: TRT çocuk örneği. *EJER 2017 Konferansı Bildiri Özetleri Kitabı*, 888-889.
- Cam, P. (2003). The question quadrant. *Critical & Creative Thinking*, 11(2), 61-64.
- Dalacosta, K., Kamariotaki, M., Palyvos, J. A. & Spyrellis, N. (2009). Multimedia application with animated cartoons for teaching science in elementary education. *Computers & Education*, 52(4), 741-748.
- Direk, N. (2008). *Filozof çocuk*. Pan Yayıncılık.
- Direk, N. (2011). *Çocuklarla felsefe*. Pan Yayıncılık.
- Fisher, R. (2007). Dialogic teaching: Developing thinking and metacognition through philosophical discussion. *Early Child Development and Care*, 177(6-7): 615-631.
- Gregory, M. (2008). *Philosophy for children: Practitioner handbook*. IAPC Publication
- Golding, C. (2007). Pragmatism, constructivism ve socratic objectivity: The pragmatist epistemic aim of Philosophy for Children. In *36th Annual PESA Conference Creativity, Enterprise and Policy*, Dec. 6-9. Wellington.
- Günay, M. (2011). Felsefe eğitiminde edebiyatın yeri. *Özne*, 14, 215-224.
- İnan, T. (2016). Çizgi filmlerin okulöncesi çocuklarının problem davranışlarına etkisi. *Journal of International Social Research*, 9(43), 1432-1445.
- Karakaya, Z. (2006). Günümüz çocuk edebiyatından seçilmiş çocuk felsefesi örnekleri. *Turkish Studies*, 1(2), 21-39
- Lipman, M. (2003). *Thinking in education*. Cambridge University Press.
- Lipman, M., Sharp, M. A. & Oscanyan, F. S. (1980). *Philosophy for children*. Temple University Press.
- McMillan, J, H. (2004). *Educational research: Fundamentals for the consumer*. Pearson Education
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2015). *An expanded sourcebook qualitative data analysis* (Trns. from 2. Edt.). (Trns: S. Akbaba-Altun, & A. Ersoy). Pegem Akademi
- Murris, K. (2016). Philosophy with picturebooks. *Encyclopedia of Educational philosophy and theory*, 1-7.
- Önal, B. (2011). Çocuklarla felsefe nasıl yapılabilir ya da yazın yoluyla çocuklara felsefe nasıl öğretilir? *Özne*, 15, 196-200.
- Özdemir, Ö. (2021). *Felsefe sınıfı*. Nobel Akademi
- Sayın, Ö. (2014). *Göstergebilim ve Sosyoloji*. Anı Yayıncılık.
- Sharp, A. M. & Reed, R. F. (1992). *Studies in philosophy for children: Harry Stottlemeier's discovery*. Temple University Press.

- Smith, J. (2010). *Talk, thinking and philosophy in the primary classroom*. Learning Matters.
- Studio100. (2022). <https://www.studio100animation.net/>
- Taş, I. (2017). *Çocuklar için felsefe eğitimi programı'nın 48-72 aylık çocukların zihin kuramı ve yaratıcılıklarına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi
- Taşdelen, V. (2014). Felsefenin gülümseyen yüzü: Çocuklarla Felsefe. *Türk Dili*, 14(4), 562-568.
- Taylor, M. J., Pountney, D. C. & Baskett, M. (2008). Using animation to support the teaching of computer game development techniques. *Computers & Education*, 50(4), 1258-1268.
- Televizyon İzleme Araştırmaları A.Ş. (2022). Tablolar. <http://tiak.com.tr/tablolar>
- Uçar, O. (2021). *Çocuklar için felsefe bağlamında Cartoon Network çizgi filmlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- UNESCO. (2007). Philosophy a school of freedom teaching philosophy and learning to philosophize, teaching philosophy and learning to philosophize: Status and prospects. 2007, <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001541/154173e.pdf>.
- Vansielegem, N. & Kennedy, D. (2011). What is philosophy for children, what is philosophy with children-after Matthew Lipman? *Journal of Philosophy of Education*, 45(2), 171-182.
- Wartenberg, T. E. (2018). *Küçük çocuklar için büyük fikirler*. (Çev. Kurtar, S. ve Gülen, A. K.) Sentez Yayınları.
- White, D. A. (2014). *Çocuklar için felsefe*. (Çev. U. Uğur). ODTÜ Yayınları
- Worley, P. (2009). Philosophy in philosophy in schools. *Think*, 8(23), 63-75.
- Wright, G. & Sherman, R. (1999). Let's create a comic strip. *Reading Improvement*, 36(2), 66-72.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları